

ראש חודש סיון

ע"ז וואס אידן האבן חונה געווען „נגד ההר“, זיינען זיי געווארן באחדות גמורה, „כאיש אחד בלב אחד“.

געפינט מען א דבר פלא, לכאורה, בנוגע ר"ח סיון:

די גמרא¹ רעכנט אויס בפרטיות ווי אזוי משה רבינו האט צוגעגרייט די אידן צו קבלת התורה² במשך די טעג פון זייער אנקומען צום הר סיני ביז צום טאג פון מתן תורה: ב' סיון „אמר להו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים“³, ג' סיון — מצות הגבלה, ד' סיון — דער ציווי אויף פרישה, ה' סיון איז געווען⁴, בנה מזבח והקריב עליו קרבן⁵ ועד לאמירת נעשה ונשמע ע"י כל ישראל; משא"כ בראש חודש סיון — דעם טאג ווען זיי זיינען אנגעקומען צום הר סיני — זאגט די גמרא⁶ „לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא“: היות די אידן זיינען געווען בחלישות מחמת דעם טורח⁷

א. „בחודש השלישי ג' ביום הזה באו מדבר סיני . . ויחן שם ישראל נגד ההר“ — זאגן חז"ל⁸, אז „ביום הזה“ מיינט דעם טאג פון ראש חודש, אז אין דעם טאג פון ר"ח סיון (חודש השלישי) זיינען אידן אנגעקומען צום הר סיני.

דאס אלליין וואס די אידן זיינען צוגע- קומען צום הר סיני, נאך איידער מ'האט זיי דארט געגעבן די תורה, איז שוין א מעלה נפלאה ביותר, ווי מען זאגט אין דער הגדה „אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו“, ווייל⁹ דער עצם געפינען זיך „נגד ההר“ האט ביי די אידן אויפגעטאן אן עילוי נפלא, ווי חז"ל¹⁰ זאגן אויפן פסוק „ויחן שם ישראל“ — „כאיש אחד בלב אחד“:

(1) יתרו יט, א"ב.

(2) שבת פו, ב. מכילתא ופרשי עה"פ.

(3) בבחי יתרו שם, שבר"ח באו מדבר סיני, וביום השני נעתקו וחנו כנגד ההר (וראה רלב"ג שהובא לקמן הערה 18). אבל מפשטות ל' חז"ל (שהובא לקמן בפנים) דבר"ח, לא אמר כ' משום חולשא דאורחא מוכח לכאורה שלא הייתה העתקה ממקום למקום (אורחא) — ביום ב', שכבר היו לפני יום ב' נגד ההר (ולעיר מר"ח שבת שם; ומפורש בתורה כו').

ולעיר, שבבחי שם מביא בהמשך פירושו (תוכן מחזיל זה) ע"ד סדר ההכנה למ"ח, ומ"מ כ' „ביום ר"ח . . באו מדבר סיני למחרתו . . נעתקו משם וחנו נגד ההר וצונו הקב"ה כו" — ולא הביא דבר"ח, לא אמר להו כו' משום חולשא דאורחא. ואולי לא גרים תיבות אלו בש"ס (ראה רש"י שבת שם; משום חולשא דאורחא גרס"ט), ואכ"מ.

(4) ראה גם אלשיך יתרו שם (סד"ה והשיב). ועוד. — עוד פירושים במאמר זה ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים במקומו.

(5) מכילתא ופרשי עה"פ. תיב"ע עה"פ.

(6) ל' רש"י. ובמכילתא (ותיב"ע) שם בשינוי ל' (נח' בלק"ש חכ"א ע' 101 ואילך).

(7) שבת שם סע"ב ואילך (הן בדעת ר"י והן בדעת רבנן). הובא בשו"ע אדה"ז א"ח ס"ט טז. (8) ב' אדה"ז שם: התחיל משה להתעסק עמהם בענין קבלת התורה.

(9) יתרו שם, ו.

(10) ובשו"ע אדה"ז שם מוסיף „וגו" — נח' בלק"ש ח"ח ע' 20 ואילך (וראה הערה 30 שם).

(11) שבת פה, א. מכילתא (ורש"י) יתרו יט, י"א. פרשי עה"ת משפטים כד, ד. — הדיעות בחז"ל ומפרשים ע"ד נקבצו בתו"ש שם עה"פ ובמילואים לשם סכ"ז. וראה לקמן ע' 15 ואילך.

(12) בשו"ע אדה"ז שם לא הובא ענין זה (רק ש.מ"ד אחר ר"ח התחיל משה כו'). והטעם בפשטות — כי אדה"ז מביא רק הנוגע לענינו שבשו"ע, הטעם לאי אמירת תחנון בימים אלו. וראה לק"ש שם ע' 19 הערה 15.

(13) ראה ר"ח שבת שם. ובמדרש לקח טוב (יתרו שם, י') „היו טרודים מן הדרך“.

— פילט ער זיכער ניט דאן די פאר-
מאטערטקייט פון גוף.

איז תמוה, אז זייענדיק „נגד ההר“,
נאך די אלע וואכן און טעג פון גע-
גועים צו קבלת התורה¹⁴, זאל זיך משה
רבינו¹⁵ אפהאלטן פון צו מכין זיין די
אידן צו קבלת התורה צוליב „חולשא
דאורחא“? און נאך מער (ווי חז"ל
זיינען מדייק) — „לא אמר להו ולא
מיד“, ער האט זיי קיין איין ווארט ניט
געזאגט¹⁶ אין דעם אלעם (הכנה צו קב-
לת התורה)! אויך מצד אידן: ווי קומט
עס אז זיי האבן מסכים געווען „אפצו-
רוען“ זיך און ניט געמאנט ביי משה, אז
ער זאל זיי לאזן הערן עפעס וואס
(לכה"פ) וועגן קבלת התורה?

ובפרט, אז דא איז ניט געווען קיין
גרויסע „טירחא דאורחא“ וואס זאל
גורם זיין א גרויסע חלישות — ווארום:
(א) פון רפידים ביז הר סיני איז ניט קיין
גרויסער מרחק¹⁷. (ב) דער עצם גיין איז
ניט געווען פארבונדן מיט קיין טירחא
יתירה, ווארום דער ענן הכבוד איז דאך
געגאנגען פאראויס און „כל הנמוך מג-“

הדרך, האט משה¹⁴ אפגעווארט מיט די
הכנות צו קבלת התורה ביז דעם יום
שלאח¹⁵ (ב' סיון).

אין פלוג איז דאס בכלל ניט פאר-
שטאנדיק: ס'איז ידוע וואס חז"ל¹⁵ זאגן,
אז ארויסגייענדיק פון מצרים איז ביי
אידן געווען א געוואלדיקע תשוקה צו
קבלת התורה, ביז אז זיי האבן געציילט
די פארבליבענע טעג ביז מתן תורה.
ומובן בפשטות, אז וואס נעענטער ס'איז
געווארן דער טאג פון קבלת התורה,
אלץ גרעסער איז ביי זיי געווארן אט די
השתוקקות: עאכור'כ קומענדיק צום הר
סיני, דעם ארט וואו עס וועט געגעבן
ווערן תורה — האט דאס אודאי און
אודאי ארויסגערופן ביי אידן די
שטארקסטע געפילן פון תשוקה און צפ"י
צו קבלת התורה¹⁶.

און מיר זעען בטבע בני אדם, אז
בשעת א מענטש האט שטארקע גע-
גועים צו א זאך, איז ביי אים דעמאלט
ניט תופס מקום די פארמאטערטקייט
פון זיין גוף, אז דאס זאל אים אפהאלטן
אין זיין באמייאונג צו קריגן די זאך;
ובפרט ווען ער האלט שוין נאענט צום
באקומען דאס צו וואס ער איז משתוקק

(17) אבל ראה פרש"י שבת פז, א ד"ה לכדתניא
(ויד"ה שש) ובמהרש"א שם (וכ"ה בחידושי הר"ן שם
בשם הראיה).

(18) ראה רמב"ן בשלח יז, ה. ראב"ע כפי' הקצר
שם (ושם, ט). אברבנאל שם (ובפ' יתרו שם בסוף
פירושו עה"פ ויסעו מרפידים גר').

אבל בראב"ע יתרו שם (סוף פסוק א) דמרפידים
לה"ס „הי' רב יותר ממרחק כל מסע“ — הובא
ברלב"ג שם, וממשיך: ועכ"ז הגיעו במדבר סיני ביום
ההוא בעינו ולזה חנו שם במדבר שלא להטריחם
יותר מן הראוי ואחר שכבר חנו שם זמן מה שבו
לחנות נגד ההר ואכ"מ.

(*) ולהעיר שלח מיד (שבת פז, ריש ע"ב) לא
באו למדבר סיני ביום שנסעו מרפידים (ראה רש"י
שם ד"ה למסע) — היינו שנסעו בריח רק מקצת
הדרך. וראה חזקוני מהרש"א שבהערה 14.

(14) כ"ה בריח שבת שם, דהקב"ה אמר למשה
אתם ראיכם ג' בריח, וזהוהו יומא לא אמר להו
משה לישראל מידי משום חולשא דאורחא וטרחי".
— ולפי פרש"י שם (סע"ב). וכ"כ בפירושו עה"ת
יתרו יט, ג) דמשה עלה רק בהשכמה דיום שני, צריך
לומר, שהקב"ה לא אמר למשה לעלות בריח
(ולמסור מידי לבני") משום חולשא דאורחא (רא"ם
יתרו שם. וראה בארוכה השקו"ט במפרשי רש"י שם.
חזקוני מהרש"א שם (פז, א ד"ה בתרי) ועוד. ואכ"מ.
וראה לקמן הערה 17.

(15) „הגדה“ הובאה בר"ן סוף פסחים. ועוד
(נסמן בלקריש חכ"ב ע' 114 הערה 2).

(16) ובפרט עפ"י באוה"ז יתרו יט, א. וראה
רמב"ן שם.

(שבמוח — הכנתו בשכל וכו'), אדער אופנים ודרגות בעבודת השם, דאס אלעס איז „הליכה בדרך” ברוח-ניות.

ובענינו: די מסעות וואס אידן זיינען געגאנגען פון מצרים ביז הר סיני זיינען געווען ניט נאָר אַ הליכה גשמית, נאָר אויך ובעיקר אַ הליכה רוחנית, אַ שינוי אין דעם מצב הרוחני פון אידן און אַן עלי' בעבודת השם — און ווערן אלץ מער נעענטער און מער ראוי צו קבלת התורה. ווי עס שטייט אין ספרים²⁵ אַז זייענדיק אין מצרים זיינען אידן געווען שקועים אין מ"ט שערי טומאה, און יעדער טאָג איז געווען אַ (ספירה ו) עלי' פון די שער־ים — ביז נאָך מ"ט עליות זיינען זיי נתעלה געוואָרן לגמרי — צו זיין אַ „ממלכת כהנים וגוי קדוש” ביי מ"ת.

די אלע „מסעות” — עליות אין עבודת השם — זיינען געווען אין אַן אופן מסודר, אַן עלי' מדרגא לדרגא; אָבער די עלי' ביי דעם מסע פון רפי-דים צום הר סיני איז געווען באופן של שינוי עיקרי²⁶ — זיי האָבן דורכ-געמאַכט אַ „מרחק” גדול (ברוחניות) און נתעלה געוואָרן באין ערוך צו די הליכות ועליות פון די טעג פאַר דעם — איז מובן אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט גרויס „טירחא” ויגיעה (בעבודת השם).

ג. די אויסגעטיילטקייט פון דעם מסע גיבן אַרויס חז"ל במאמרם הנ"ל (אויפן פסוק „ויוחן שם ישראל”) —

(25) זהר חדש ר"פ יתרו. וראה זח"ג צו, אי.ב. לקיט פרשתנו יז, ג. ובכ"מ.

(26) ולהעיר ממחז"ל (מכילתא בשלח יז, ח. בכורות ה. ב) דרפידים היינו, שרופי ישראל ידיהם מדי"ת — ומשם נסעו לה"ס, מקום קבלת התורה.

ביהו וכל הגבוה משפילי²⁷, אַזוי אַז ס'איז געווען אַ הליכה בדרך מישור. (ג) ר"ח סיון איז געווען ביים ראשון (אדער ביום ב'²⁸) בסמיכות למנוחה שלימה²⁹ פון שבת³⁰.

איז דאָך נאָכמער תמוה: פאַרוואָס איז ביי אידן געווען אַזאַ גרויסע חלישות, אַז צוליב דעם זאָלן זיי ניט זיין מסוגל צו קענען הערן אפילו איין וואָרט („ולא מדי") וועגן קבלת התורה?

ב. ויש לומר דעם ביאור אין דעם:

מיט „חולשא דאורחא” מיינען חז"ל ניט (אַזוי) די חלישות הגוף פון דער גשמיות'דיקער הליכה בדרך, נאָר (בעי-קר) די חלישות רוחנית מצד דער רוח-ניות'דיקער הליכה ב"דרך" וואָס די אידן האָבן דעמאַלט דורכגעמאַכט.

פונקט ווי ס'איז פאַראַן הליכה גשמית בדרך ממקום למקום גשמי, אַזוי איז פאַראַן דער ענין פון הליכה רוחנית ב"דרך" הרוחנית³¹ — דער אדם גייט פון איין מצב (מקום)³² ברוחניות צו אַ צווייטן מצב (מקום) ברוחניות — בעלי' אדער בירידה, אדער בשינוי צו אַן אַנ-דער ענין — און דאָס קען זיין במדות (שבלב — אהבה יראה כו'), בשכל

(19) מכילתא בשלח יג, כא. ספרי ורשי' בהעלותך י, לד.

(20) לדעת רבנו (שבת שם רע"א).

(21) למי' (שבת שם ריש ע"ב) דבמרה. אתחומין נמי איפקוד.

(22) שכבר נצטוו עלי' לפני זה במרה (שבת שם. סנהדרין נו, ב. מכילתא ורשי' בשלח טו, כה. רשי' משפטים כד, ג.) ואתחננו (ה, יב.) ועוד.

(23) להעיר מביאורי' לאדוהאמי'צ ולהצ"צ (כרך ב) ר"פ וישלח.

(24) מו"נ ח"א פ"ח. וראה ה"ל יסודות פ"ב ה"ו. הצ"צ בלקוטי פי' על המו"נ מע' מקום (בסריס החקירה ע' 148 ואילך).

בהחלטה אחת בנוגע לעשי' וכו' בפועל³²). נאך אויך „בלב אחד" — אן אחדות גמורה, אויך דער לב (רגש) האדם.

ומובן, אז אַזא גרויסע טירחא, הש-תדלות ויגיעה רוחנית צו דערגרייכן אַט די אחדות (וואָס איז אַ גאָר „ווייטער מהלך" ברוחניות, צו מבטל זיין יעדע תנועה פון מחלוקת, אויך מחלוקת לשם שמים, ואפילו בלבו בלבד) האָט גע-מוזט פועל זיין אויף די אידן אַ גרויסע אויסגעמאָטערטקייט — און דעריבער „לא אמר להו ולא מידי".

ד. אַ טיפערער ביאור י"ל אין דעם:

„חולשא דאורחא" איז ניט נאָר אַן ענין פון חסרון (אַז מצד דער חלישות פון אידן האָבן זיי זיך ניט געקענט פאַר-נעמען מיט די הכנות צו קבלת התורה) — נאָר בענינו זה אדרבה: „חולשא דאורחא" דאָ איז אַ מעלה ועל' במצבם של ישראל, וי"ל בדרך אפשר, אַז זי איז העכער אויך פון די שפעטערדיקע עניני הכנה פון די ימים שלאחרי זה.

ובהקדים: עס איז אין לשער דעם ריחוק הערך צווישן משה רבינו און דעם פשוט שבפשוטים שבישראל — און דאָ זאָגט מען „ויחן שם ישראל", אַז אַלע אידן (פון משה רבינו ביז הפשוט שב-פשוטים), זיינען נתאחד געוואָרן באח-דות גמורה (בלב אחד), און פשיטא ניט באופן דמצות אנשים מלומדה חז"ל³³ נאָר מיט אַן אחדות אמיתית.

איז דערפון מובן, אַז ביי אידן איז פאַ-ראַן אַ נקודה שבלב אין וועלכער עס גלייכן זיך אויס („כאיש אחד בלב אחד")

„כאיש אחד בלב אחד אבל שאר כל החניות בתרעומות ובמחלוקת"²⁷: ביי „שאר כל החניות" זיינען געווען תר-עומות ומחלוקת, און דוקא ביי דער חני' נגד ההר זיינען די אידן געשטאַנען אין אַן אחדות גמורה, „כאיש אחד בלב אחד".

וי"ל: דער פירוש פון „שאר כל החניות בתרעומות ובמחלוקת" איז ניט חז"ל אין פשוט'ן זין, אַז ביי אַלע חניות איז ביי זיי געווען מחלוקת אין ענינים גשמיים וכיו"ב, נאָר ס'איז אַ — מח-לוקת לשם שמים²⁸. וואָרום מצד הטבע שהטביע הקב"ה בבני אדם איז „אין דיעותיהן שוות"²⁹; און נאָכמער — אין תורה עצמה זיינען פאַראַן דיעות חלו-קות (און נאָכמער: „לא³⁰ ניתנו דברי תורה חתוכין אלא כל דבר כו' מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא") — ואלו ואלו דברי אלקים חיים³¹. איז עפ"ז מובן אַז מצד הטבע דקדושה וסדר הענינים ברוחניות זיינען „שאר כל החניות" גע-ווען מיט מחלוקת לשם שמים.

אַבער שטייענדיק „נגד ההר", האָט זיך ביי די אידן אויפגעטאָן אַ חידוש עיקרי (היפך הטבע), אַז עס זיינען ביי זיי בטל געוואָרן אַלע חילוקי דיעות און זיי זיינען נתאחד געוואָרן „כאיש אחד" (און נאָכמער) בלב אחד: ניט נאָר כאיש אחד מיט אַן אחדות וואָס עיני בשר זעען זיי אַלע „כאיש אחד" בנוגע לעשי' וכו' (אַז אַלע אידן זיינען מסכים ומחליט

(27) ל' רשי'. ובמכילתא שם בשנינו ל' (גת' בלקוש' חכאי' ע' 101 ואילך, ע' 108 ואילך).

(28) ראה בארובה לקוש' שם ע' 109 ואילך.

(29) ראה ברכות נח, א. סנהדרין לח, א. ועוד.

(30) מדרש תהלים יב, ז. וראה ירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ב.

(31) עירובין יג, ב. וש"נ.

(32) ראה בארובה לקוש' שם ע' 102 ואילך.

(33) להעיר ממכילתא יתרו יט, ח: לא ענו כו' אלא הושוו כולם לב אחד.

ונתבאר אז דער אויפטו באשטייט אין דעם וואָס דעמאָלט איז געווען מתן תורה, „נתן לנו את תורתו, זי איז גע' געבן געוואָרן פונעם נתן התורה; לפני מִת האָט מען „גענומען“ תורה, מיט און לויט דעם אייגענעם כח (השכל והבי' טול). בשעת מִת האָט דער אויבער' שטער געגעבן תורה לויטן אופן וכח הנתינה שלו. ביי מִת איז געווען³⁸ „וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר“, לאמר דעם „וידבר אלקים“³⁹ (ועד'ז דערנאָך, האָט משה רבינו בהר געלערנט כל התורה כולה מפי הגבורה ונתנה בו').

און דאָס איז געווען ניט אַן איינמאָ' ליקע זאָך, נאָר ביים געבן די תורה האָט דער אויבערשטער, כביכול, זיך „אַריי' געגעבן“ אין דער תורה (כפירוש הידוע במאמר חז"ל⁴⁰ „אנא נפשי כתבית יהבית“), אזוי אַז בשעת אַ איד לערנט תורה באיזה ובכל זמן שיהי' — דאָרף עס זיין בהקדמת האמירה והברכה „נתן לנו את תורתו, „אותי“ אתם לוקחים“.

דער גדול שבגדולים מיטן פשוט שב' פשוטים. און אין דעם איז באשטאנען דער אויפטו פון „ויתן שם ישראל נגד ההר“: שטייענדיק „נגד ההר“ אויף צו זיין „קיבל תורה מסיני“⁴¹ איז ביי זיי נתגלה געוואָרן די נקודה שבלב וואָס גלייכט זיי אויס אַלע ווי איינער, אין דעם⁴² באשטייט דער עיקר הכנה צו קבלת התורה.

ה. די הסברה אין דעם:

מ'האָט שוין גערעדט כמה פעמים וועגן דעם חידוש ביי (און — פון) מתן תורה

— דלכאורה: לימוד התורה איז דאָך געווען אויך אין די פריערדיקע דורות פאַר מִת, ולדוגמא — ישיבת שם ועבר, די אבות שלמדו כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ועד'ז בניהם אחריהם (לפני מִת) ביז אַז לא פסקה ישיבה⁴³ מאבוי' תינו במצרים⁴⁴; אין וואָס באשטייט דער חידוש במתן תורה? —

(34) אשר בשעת מִת, שאז „וידבר אלקים את כל הדברים .. לאמר“ (אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש — ראה לקמן סעיף ה) קבלו זה כל בני ועד שפרחה נשמתם על כל דיבור בו (שבת פה, ב. — בשבת שם „צתה“, אבן בתנאי (רפליד. פליו) ובכ"מ הובא „פרחה“, וראה שמור' פכ"ט, ד. שהשיר פיה, טז ג).

(35) ולהעיר ממחזיל שע"י השלום והאחדות ד, ויתן שם ישראלי' נעשו ישראל מוכנים לתורה (ראה ויקר' פ"ט, ט. דא'ז פרק השלום. וראה גם תנחומא (באבער) יתרו ט).

(36) וייל דרומן לאופן דלא פטיק פומי' מגירסא (שבת ל, ריש ע"ב. ב"מ פו, א), דרגא נעלית ב, תורתו אומתרי' סתם (עלי' אמרו ולא מודה ריש שמפטיקין לעשות סוכה בו' (ירושלמי ברכות פ"א ה"ב שבת פ"א ה"ב)).

(37) יומא כה, ב (בגירסת הע"י. וכ"ה ביליש ח"ש רמז קד. וראה דק"ס יומא שם).

(38) כתחילת עשה"ד (יתרו כ, א).

(39) להעיר מענין שכונה מדברת מתוך גרונוי. וראה לקרת ד"ה וידבר אלקים (במדבר טו, ג. שה"ש כה, ג). לקרת' שה"ש מב, סע"א. תרא ד"ה בחודש השלישי (סו, ב). ולהעיר מפי' התחלת התפלה (ברכות ד, ב, ט, ב) שכא"א אומר ופי' (רק) יגיד 'ימש'ך (דיבורו) תהלתך (לקרת' שה"ש מא, א. סה"מ תרכ"ז ע' תמג. ועוד).

(40) שבת קה, א (בגירסת הע"י). לקרת' שלח מה, סע"ד ואילך. אוה"ת יתרו ע' תתקא ואילך. ועוד.

(41) ל' התנחומא אמור יו. וראה שמור' פל"ג, א. שם, ו. ועוד. — וראה תניא פמ"ז.

(*) מחזיל הובא בכ"מ (א"ת לה"מ בחוקותי' מג, טע"ג. תניא פל"ד. אגה"ק סכ"ה (קלט. ריש ע"ב). ועוד). וראה לקרת' ותחתן ג, ד ובהנשמן במ"מ שם (הוצאת קה"ת תשד"מ ושלח"ד).

זעלבער „אותי“ וואס ביי דעם למדן גדול וואס האט א גאר טיפער הבנה והשגה אין תורה און איז אין דעם מחדש חידושים אמיתיים.

דער עילוי פון „אותי אתם לוקחים“ (ווערט נישט דערגרייכט דורך אייגענע כחות, נאר) קומט מלמעלה, ווייל „נתן לנו את תורתו“.

און דער ענין איז פארבונדן מיטן לב פון אידן, ווייל אין (פנימיות ונקודת הלב פון א אידן איז מאיר יחידה שב-נפש, העכער לגמרי פון זיין השגה וטעם ודעת) וואס אין דער נקודה איז ביי יעדן אידן זיין אמונה אין אוי-בערשטן, למעלה מטעם ודעת“.

און דאס מיינט „ויוחן שם ישראל — כאיש אחד בלב אחד: קומענדיק, נגד ההר“, וואו עס האט געדארפט זיין מעמד הר סיני, מתן תורה, האט דאס ביי אידן ארויסגערופן די התגלות פון זייער פנימיות ונקודת הלב, וואס איז ביי אלע אידן בשווה — און דער גילוי הנקודה שבלב האט זיי געמאכט פאר א כלי צו דער גוטלעכקייט פון תורה, צום „ידבר אלוקים (ביז עס ווערט) לאמור“.

ז. אבער די הכנה פון „ויוחן שם ישראל“ . . בלב אחד איז נאר די ערשטע דרגא אין דער הכנה צו מ״ת. דורך דער

און דאס איז דער חידוש פון אחה נגלית כו' פון מ״ת — עס איז נישט נאר צוגעקומען א הוספה ועלי' לגבי לפני מ״ת, נאר עס האט זיך אויפגעטאן א חידוש וואס איז שלא בערך כלל: לפני מ״ת, ווען לימוד התורה איז געווען מצד דעם אייגענעם כח, כח השכל וכו', איז מובן, אז מ'האט גענומען פון תורה נאר אזויפיל וויפל דער לומד איז בכח צו משיג זיין פון חכמתו של הקב"ה: משא"כ נאך מ״ת, איז דער לימוד התורה באופן, אז מען פארבינדט זיך דורכדעם מיט דעם נותן התורה עצמו, וואס האט אליין זיך אריינגעגעבן בתורתו.

ו. און דאס איז פארבונדן מיט „ויוחן שם ישראל — כאיש אחד בלב אחד“:

די חילוקים ביי לימוד התורה צווישן איין איד מיט א צווייטן אידן (ביז צום חילוק הכי גדול צווישן משה רבינו און א פשוט שבפשוטים) זיינען בנוגע השגת התורה, וואס איין איד האט מצד כחות נפשו א גרעסערע און א העכערע הבנה והשגה אין תורה, ווי דאס האט א צוויי-טער איד: ביז א חילוק באין ערוך.

אבער דאס וואס א איד פארבינדט זיך דורך לימוד התורה, ער איז כולא חד מיטן נותן התורה — איז דאס בא דעם גדול שבגדולים און דעם קטן שב-קטנים. דער „אותי“⁴² אתם לוקחים איז ביי אן איש פשוט וואס לערנט „מקרא“⁴³ (אפילו ווען ער פארשטייט נישט וואס ער לערנט — מוז ער מקדים זיין אז „ונתן לנו את תורתו“⁴⁴ כנ"ל) איז דאס דער

45) והחילוקים שבבניי (עד להחילוק שבין משה רבינו והפשוט שבפשוטים) הוא רק בהגיון ד, אותי אתם לוקחים, ועד כמה הוא מתייחד עם האדם. — ולהעיר מתניא ספ"ד: שאין הפרש כו'.

ולעתיל יתגלה „אותי“ בכא"א באופן של ידעו — ולכן „לא ילמדו עוד איש את רעהו (בהגיון ל, אותי“ —) . . למקטנם ועד גדולם“ (ירמי' שם).

46) ראה לקריש שם ע' 106. וש"נ.

47) ראה תניא פ"ח י"ט.

42) כולם ידעו אותי (ירמי' לא, לג). וראה לקמן הערה 45.

43) עיין בארוכה ד"ה ויגדלו תרע"ה (בהמשך תעריב ח"ב).

44) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב סי"ב. וש"נ.

אלע אידן זאלן זיין „כאיש אחד בלב אחד“ — די כללית'דיקע הכנה פון כלל ישראל כאחד.

אבער פון שני בסיון איז „התחיל משה להתעסק עמהם בענין קבלת התורה“⁵², וואס דערמיט ווערן געמיינט די עניני הכנה וועלכע טוען אויף אז די מציאות האדם (ניט נאָר מצד יחידה שבפנימיות הלב) זאל זיין מתאים וראוי וכלי קיבול צו קבלת התורה: „ואתם תהיו לי ממלכת כהנים“, מצות הגבלה ופרישה כו', וואס זיי האָבן אידן הייליק גע-מאַכט וכו' — און אין די הכנות זיינען פאַראַן חילוקים צווישן אידן⁵³, יעדע-רער לויט זיין מדריגה אין עבודת השם [ביז מ'געפינט אַז ביי קבלת התורה עצמה זיינען געווען חילוקים ביי אידן: משה⁵⁴ מחיצה לעצמו וכו' — אבער ביי אלעמען⁵⁵ איז געווען „פרחה נשמתן“⁵⁶

מעלה נפלאה פון ביטול ואחדות ווערט מען אַ כלי צו תורה. אבער דער תכלית פון תורה איז, אַז מען זאל זי לערנען, מיט הכנה והשגה — און דערפאַר האָט זיך בהתאם לזה געפאָדערט אַ גאַנצער סדר פון הכנות צו מ"ת.

די כוונה פון מתן תורה איז, אַז דער אדם זאל זיך פאַראייניקן מיט תורה, ביז אַז דאָס זאל ווערן זיין חיות ומציאות. און דעריבער מוז תורה גענומען ווערן (אויך) דורך לימוד, השגה והבנת השכל. בשעת מען פאַרשטייט אַן ענין בשכל ווערט דער מושכל נתפס אין דעם שכל האדם ביז עס ווערט (אַ טייל פון) זיין מציאות (ע"ד ווי דער מזון פון לחם וואָס ווערט דם ובשר כבשרו), ובלשון התניא⁴⁸ — עס ווערט אַ „יחוד נפלא“ צווישן און פון דעם „משכיל“ מיטן „מושכל“.

קומט אויס, אַז דורך השגת התורה נעמט אַ איד אַריין און ווערט נתאחד און נתייחד מיט דעם „דבר הוי" (וואָס איז העכער פון עולם לגמרי)⁴⁹.

און דאָס זיינען געווען די צוויי סוגי הכנה פון אידן צו קבלת התורה:

די ערשטע הכנה צו מ"ת איז⁵⁰ „כנ"ל — „ויהן שם ישראל, כאיש אחד בלב אחד“: תכלית הביטול⁵¹, וואָס פועל'ט אַז

(לטא"ח ר"ס מז) „שתעצם נשמתו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה“ (ע"ש באורד).
(52) ל' אדה"ז בשו"ע או"ח שם.

(53) ולהעיר ממכילתא עה"פ „ויענו כל העם יחדיו גו" (הובא בהערה 33): הושוו כולם לב אחד, דמשמע קצת שבנתיים לא היו „יחידים“. וראה גם פדריא פמ"א.

(54) מכילתא ורש"י יתרו יט, כד.
(55) ומ"ש בזה בחדא"ג שבת (פה, ב) לפעניד צע"ג.

(56) וגם במשה (שהרי בודאי גם אצל משה הי' הגילוי ד"טל תחי" — שבת שם).

בתניא רפ"ד מבואר ד„מדרגת משה רבינו ע"ה היא העולה על כולנה שאמרו עליו יכניה מדברת מתוך גרונו של משה ומעין זה זכו ישראל במעמד הר סיני רק שלא יכלו לסבול כאמור רז"ל שעל כל דיבור פרחה נשמתו כו". וזוהו משמע לכאורה, שאצל משה לא הוצרך להיות „פרחה נשמתו“ (כמו שלא פרחה נשמתו כששכינה מדברת מתוך גרונו). וכן מפורש בלקו"ת במדבר (יד, א) ע"פ ויקר

(48) שם פ"ה. ע"ש באורך.

(49) ראה תניא שם: ה"ז משיג ותופס . . רצונו וחכמתו של הקב"ה דלית מחשבה תפיסת ב"י כו'.

(50) ולהעיר מתניא יתרו (סו, ג) דבריה סיון „נעשו אז ישראל מוכנים ועומדים לקבל בחי' בטול זה“ ע"ש (ושם קט, ג).

(51) וכן בלימוד התורה לאחר מ"ת צ"ל „ברכו בתורה תחלה“ (נדרים פא, א. בי"מ פה, ריש ע"ב), שענינו — הביטול לנותן התורה, ובלשון הביח

און „על כל דבור ודבור“³¹].

און דאָס זאָגט די גמרא „לא אמר להו
ולא מידי משום חולשא דאורחא“: די
„אורחא“ — הליכה רוחנית, אַז אַלע

בתחלתו. וראה גם המשך תעריב ח"ב ע' תתקלא.
אבל עכציל דהגילוי דמ"ת, פנים בפנים, הוא
למעלה מהגילוי ד, שכינה מדברת כ"י, ובשביל
גילוי זה י"ל שגם אצל משה פרח נשמתו (מכיון
שצ"ע לומר שאצל משה רבינו ה' חסר העילוי דטל
תחי, כנ"ל). ועצ"ע. ואכ"מ.

(57) נסמן לעיל הערה 34.

(*) כפשוט גודל החילוק דשכינה ופכ"פ.

(**) וגם בלקו"ת שם מדובר (רק) בגילוי אוא"ס
שבחכמה (ע"ש). ולא הגילוי ד פנים בפנים,
פנימיות ועצמות אוא"ס ביה.

אידן (פון משה רבינו ביז דעם פשוט
שבפשוטים שבישראל) זאָלן נתאחד
ווערן, איז פאַרבונדן מיט „חולשא“
(למעליותא), אַ חלישות וביטול אין אידן.
און בהתאם לזה — „לא אמר להו ולא
מיד“: די הכנה איז ניט פאַרבונדן מיט
אמירה, נאָר דאָס איז אַן ענין פון „לא
אמר“ — שתיקה וביטול.

ולאחרי ווי מ'האט דערגרייכט דעם
ביטול (מצד וועלכן אַלע אידן זיינען
„כאיש אחד בלב אחד“) — פאָדערט זיך
אַז אידן זאָלן זיך אַראָפּטראָגן פון דעם
ביטול עצום און פאַרנעמען זיך מיט די
אַנדערע עניני הכנה, ווייל דוקא דורך
דעם פירט זיך דורך דער תכלית פון
תורה — דער „יחוד נפלא“ צוזאַמען
מיט — אותי, אותי אתם לוקחים.

(משיחת ש"פ במדבר תשמ"ג)

(ערב) חג השבועות

דאס איז דוחה עליית משה להר — נוסף אז דאס פארלאנגט א ריבוי זמן;

משא"כ „בנה מזבח והקריב עליו קרבן“ איז ניט קיין אריכות זמן, ובודאי ניט קיין דבר חידוש וואס איז שייך צו מתן תורה דוקא — מען געפינט דעם ענין פון בניית מזבח והקרבת קרבנות ביי אדם הראשון, נח, די אבות וכו' — פארוואס זאל דאס זיין אזוי וויכטיק ביז צו דוחה זיין עליית משה להר?

אויך איז ניט גלאטיק: פון פשטות לשון הגמרא „והקריב עליו קרבן“ איז משמע, אז משה רבינו האט אלליין מקריב געווען א קרבן אויפן מזבח שבנה — אבער אין פסוק שטייט „וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות גו'“, אז די הקרבה איז געווען (ניט דורך משה'ן אלליין — ווי בניית מזבח וואו די תורה זאגט „וּבִן מִזְבֵּחַ“ — נאך) דורך „נערי בני ישראל“.

איז דערפון משמע א דבר חידוש (גדול), אז מיט „והקריב עליו קרבן“ מיינט די גמרא⁶ (ניט די קרבנות וועל-

א. די גמרא (אין דער סוגיא פון מתן תורה¹) זאגט: בשני (בסיון) עלה משה וירד, בשלישי עלה וירד. . . ברביעי עלה וירד בחמישי בנה מזבח (כדכתיב: ויבן מזבח תחת ההר. רש"י) והקריב עליו קרבן.

דארף מען פארשטיין: נאך „וּבִן מִזְבֵּחַ גו'“ דערציילט די תורה² ווי משה האט מכניס געווען די אידן בברית — די אידן האבן אויף זיך מקבל געווען „ספר הברית“ מיט אמירת „נעשה ונשמע“ און משה האט גענומען פון דעם דם (הקרבת) „ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית גו'“.

איז ניט גלאטיק: פארוואס זאגן חז"ל בלויז אז „בנה מזבח והקריב עליו קרבן“, און ניט דעם המשך — ווי משה האט מכניס געווען אידן בברית?

ואדרבה: בשעת חז"ל ווילן אויס- דריקן די טירדא פון משה רבינו: בחמי- שי בסיון צוליב וועלכער משה רבינו האט ניט עולה געווען להר (ווי אין די פריערדיקע טעג) — האבן זיי לכאורה לכל לראש געדארפט זאגן דעם ענין פון כניסת בני ישראל בברית, ווייל דאס איז אן ענין הכי עיקרי אין די הכנות פון קבלת התורה, און מ'קען פארשטיין ווי

(6) אע"פ שיל שכיין שעליותיו להר היו בהשכמה (שבת פו, א (ובפרשי). פרשי יתרו יט, ג.) — כיון דאדחיו (ע"י פעולה קצרה אפילו) אידחי.

(7) וכי ברשבים משפטים כד, א: בנה מזבח והקריב קרבנות. וראה שוח"ט מזמור א: משה בנה מזבח כ"י זה הקריב כ"י (אלא שיל דקאי על הקרבנות דימי המלואים).

(8) משפטים שם, ה.
(9) ראה פרשי ועוד עה"פ. זבחים קטו, ב (ובפרשי ותוס' שם).

(10) אבל במכילתא יתרו שם: „והקריב עליו עולה ושלמים נטל מדם העולה כ"י מדם השלמים כ"י“ — ומוכח לכאורה, שלהמכילתא הקריב משה העולות והשלמים המפורשים בכתוב. ובפשטות י"ל

(1) שבת פת, א.

(2) משפטים כד, ד. — והוא כהדיעות שפרשה זו לפני מ"ת נאמרה (הדיעות בחז"ל ומפרשים עדין — נקבצו בתו"ש שם עה"פ ובמילואים לשם סכין).

(3) שם, ו ואילך (ובפרשי שם).

(4) וראה מכילתא יתרו (יט, י"א) „ומה עשה משה בחמישי . . . בנה מזבח . . . נטל מדם העולה כ"י“.

(5) להעיר מחדאג מהרש"א שבת שם.